

## INGLIZ TILINI O'QITISHNING ILG'OR METODIKALARI

**Alimova Maxsuma Nabijonovna***Toshkent shahar Uchtepa tumanidagi**203 -umumiy o'rta ta'lim maktabining ingliz tili o'qituvchisi*

**Annotatsiya.** Ushbu maqolada chet tillarini o'qitishda innovatsion metodlarni qo'llash haqida ma'lumotlar berilgan. Ta'limdagi innovatsion faoliyatni olib borishning ahamiyati haqida ma'lumotlar berilgan.

**Kalit so'zlar:** innovatsion metod, AKT, o'quv jarayoni, kompetensiya, didaktik texnologiyalar.

**KIRISH**

Zamonaviy dunyoda ingliz tili xalqaro muloqot, ta'lim va biznes tili sifatida tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda. Natijada, bu tilni o'qitish usullarini doimiy ravishda takomillashtirishga ehtiyoj tug'iladi. An'anaviy yondashuvlar bilan bir qatorda innovatsion metodikalar ham ingliz tilini o'rgatishda samaradorlikni oshirishda muhim rol o'ynaydi. Ushbu maqolada ingliz tilini o'qitishning ilg'or metodikalari, ularning afzalliklari va ta'lim jarayoniga ta'siri tahlil qilinadi.

**ASOSIY QISM**

Hozirgi kunda ta'lim jarayonida innovatsion metodlar, innovatsion texnologiyalar, pedagogik va axborot texnologiyalari o'quv jarayonida qo'llashga bo'lgan qiziqish, e'tibor kundan kunga kuchayib bormoqda, bunday bo'lishining sabablaridan biri, shu vaqtgacha an'anaviy ta'limda o'quvchi talabalarni faqat tayyor bilimlarini egallashga o'rgatilgan bo'lsa, zamonaviy texnologiyalar ularni egallayotgan bilimlarini o'zlari qidirib topishlariga, mustaqil o'rganib taxlil qilishlariga, hatto xulosalarni ham o'zlari keltirib chiqishlariga o'rgatadi.

*Innovatsiya* (inglizcha *innovation*) - yangilik kiritish, yangilikdir. Innovatsion texnologiyalar pedagogik jarayon hamda o'qituvchi va talaba faoliyatiga yangilik, o'zgarishlar kiritish bo'lib, uni amalga oshirishda asosan interaktiv metodlardan to'liq foydalaniladi.

Interaktiv metodlar bu jamoa bo'lib fikrlash deb yuritiladi, ya'ni pedagogik ta'sir etish usullari bo'lib ta'lim mazmunining tarkibiy qismi hisoblanadi. Bu metodlarning o'ziga xosligi shundaki, ular faqat pedagog va o'quvchi-talabalarning birgalikda faoliyat ko'rsatishi orqali amalga oshiriladi.

Bunday pedagogik hamkorlik jarayoni o'ziga xos xususiyatlarga ega bo'lib, ularga quyidagilar kiradi:

- O'quvchi-talabaning dars davomida befarq bo'lmaslikka, mustaqil fikrlash, ijod etish va izlanishga majbue etishi;
- O'quvchi-talabaning o'quv jarayonida bilimga bo'lgan qiziqishlarini doimiy ravishda bo'lishini ta'minlashi;

- Pedagog va O'quvchi-talabning hamisha hamkorlikdagi faoliyatini tashkillanishi.

Innovatsiya yangi ilmiy bilimlarni, qandaydir kashfiyotlarni, ixtirolarni olishga qaratilgan tadqiqot faoliyatidan foydalanish orqali rivojlanadi. Bundan tashqari, innovatsiyalarning paydo bo'lishi loyihalash ishlarining natijasi bo'lishi mumkin, bunda mavjud ilmiy nazariyalar va tushunchalar asosida amaliy harakatlarni amalga oshirish imkoniyatini aks ettiruvchi instrumental va texnologik bilimlar rivojlanadi. Shunday qilib, innovatsion loyihalar yaratiladi, bu esa keyinchalik yangi texnologiyalarning paydo bo'lishiga olib keladi.

Innovatsiyalar ta'lim faoliyati jarayonida ham rivojlanadi. O'quv jarayonida talabalarning nazariy va amaliy bilimlari rivojlanadi, keyinchalik ular amaliy hayotning innovatsiyalar yaratish bilan bog'liq turli sohalarida qo'llanilishi mumkin.

Innovatsion ta'lim texnologiyalari uchta asosiy komponentga asoslanadi:

1. Zamonaviy, yaxshi tuzilgan tarkib, uning asosi tadbirkorlik faoliyatining hozirgi voqealarga javob beradigan kasbiy faoliyatdagi kompetentsiyadir. mazmuni zamonaviy aloqa vositalari orqali uzatiladigan turli multimedia materiallarini o'z ichiga oladi.

2. Zamonaviy, innovatsion o'qitish usullarini qo'llash. Bunday usullar bo'lajak mutaxassisning kompetensiyalarini rivojlantirishga, o'quvchilarni faol bilim va amaliy faoliyatga jalb etishga, bilish jarayonida tashabbuskorlikni namoyon etishga yo'naltirilgan bo'lishi kerak. Ta'lim dasturlarini passiv assimilyatsiya qilish istisno qilinadi.

3. Ta'lim jarayonida zamonaviy infratuzilmaning mavjudligi. U o'qitishning yangi shakl va usullarini, xususan, masofaviy ta'limni qo'llashga yordam beradigan axborot, texnologik, tashkiliy va kommunikatsiya komponentlariga asoslanishi kerak. Ta'limda innovatsion texnologiyalar o'qitishda muayyan yondashuvlarni qo'llash asosida qo'llaniladi, ya'ni. yangi texnologiyalarni rivojlantirish uchun asos bo'lgan talablar va maqsadlarni o'z ichiga olgan tamoyillar.

Pedagogik sohadagi barcha innovatsiyalar jamiyat ijtimoiy-iqtisodiy rivojlanishining hozirgi bosqichiga qat'iy mos kelishiga asoslanadi. Hozirgi vaqtda ular o'quvchilarning mustaqilligini rivojlantirishga, o'z-o'zini o'rganish va o'z-o'zini rivojlantirish qobiliyatlarini shakllantirishga, o'quv dasturlarini mexanik ravishda emas, balki ongli ravishda o'zlashtirishga qaratilishi kerak.

Ta'lim sohasidagi innovatsion texnologiyalar doimiy ravishda rivojlanib, ularning turlari kengayib bormoqda. Quydagi asosiy texnologiyalar guruhlarini ajratish mumkin:

1. Mavzuni o'rganish sohasida axborot-kommunikatsiya texnologiyalari yoki AKT. Ushbu texnologiyalardan foydalanish axborot jamiyatining rivojlanishi va hayotning barcha sohalarida axborot vositalarini faol joriy etish bilan bog'liq. Bunday texnologiyalar talabalar ongini axborotlashtirishga qaratilgan. Ta'lim dasturlari informatika, axborot jarayonlari va AKTni o'rganishga qaratilgan yangi fanlarni o'z ichiga oladi. Professor-o'qituvchilar va talabalarning axborot madaniyatini oshirishga yordam berish uchun o'quv jarayoni ham faol ravishda axborotlashtirilmoqda;

2. Shaxsga yo'naltirilgan texnologiyalar. Ushbu texnologiyalar shaxsni o'qitish va tarbiyalashda ustuvor o'ringa qo'yishga qaratilgan. Butun ta'lim jarayoni shaxsning

individualligi va rivojlanish xususiyatlarini hisobga olgan holda, shaxsni rivojlantirishga qaratilgan.

Ta'limdagi innovatsion texnologiyalar ta'limni tartibga solish va uni to'g'ri yo'nalishga yo'naltirish imkonini beradi. Odamlar har doim noma'lum va yangi narsalardan qo'rqib ketishgan, ular har qanday o'zgarishlarga salbiy munosabatda bo'lishgan. Ommaviy ongda mavjud bo'lgan, odatiy turmush tarziga ta'sir qiladigan stereotiplar og'riqli hodisalarga olib keladi, ta'limning barcha turlarini yangilashga to'sqinlik qiladi. Odamlarning zamonaviy ta'limdagi yangiliklarni qabul qilishni istamasligining sababi qulaylik, xavfsizlik va o'zini o'zi tasdiqlash uchun hayotiy ehtiyojlarni blokirovka qilishdadir. Hamma ham nazariyani qayta o'rganishga, imtihon topshirishga, fikrini o'zgartirishga, shaxsiy vaqt va pul sarflashga tayyor emas. Yangilash jarayoni boshlangandan so'ng, uni faqat maxsus usullar yordamida to'xtatishingiz mumkin.

Ta'limda boshlangan o'zgarishlarning samaradorligini tekshirishning eng keng tarqalgan usullari quyidagilardir:

- Hujjatlarni belgilash usuli. Ta'lim tizimidagi innovatsiyalarni baholash uchun ta'lim jarayoniga innovatsiyalarni hajmli kiritish imkoniyati cheklanadi. Alohida maktab, universitet, ta'lim muassasasi tanlab olinadi va ular asosida tajriba o'tkaziladi.

- Bo'lak-bo'lak joylashtirish usuli. Bu alohida yangi innovatsion elementni joriy etishni nazarda tutadi.

- "Abadiy tajriba" uzoq vaqt davomida olingan natijalarni baholashni anglatadi. Ta'limdagi innovatsion texnologiyalar turli sabablarga ko'ra "sekinlashadi".

1. Ijodkorlik to'sig'i. Eski dasturlar bo'yicha ishlashga odatlangan o'qituvchilar hech narsani o'zgartirishni, o'rganishni va rivojlanishni xohlamaydilar. Ular ta'lim tizimidagi barcha yangiliklarga dushman.

2. Muvofiqlik. Moslashuvchanlik, rivojlanishni istamaslik, boshqalarning ko'ziga qora qo'y kabi ko'rinishdan qo'rqish, kulgili ko'rinishi tufayli o'qituvchilar g'ayrioddiy pedagogik qarorlar qabul qilishdan bosh tortadilar.

3. Shaxsiy tashvish. O'ziga ishonch, qobiliyat, kuch, o'zini past baho, o'z mulohazalarini ochiq aytishdan qo'rqish tufayli ko'plab o'qituvchilar ta'lim muassasasidagi har qanday o'zgarishlarga oxirgi imkoniyatgacha qarshilikko'rsatishadi.

4. Fikrlashning qattiqligi. Qadimgi maktab o'qituvchilari o'z fikrlarini yagona, yakuniy, qayta ko'rib chiqilmaydigan deb bilishadi. Ular yangi bilim va ko'nikmalarni egallashga intilmaydilar, zamonaviy ta'lim muassasalaridagi yangi tendentsiyalarga salbiy munosabatda bo'lishadi.

Innovatsion xulq-atvor moslashishni anglatmaydi, u o'z shaxsiyligini shakllantirishni, o'zini o'zi rivojlantirishni nazarda tutadi. O'qituvchi innovatsion ta'lim barkamol shaxsni tarbiyalash usuli ekanligini tushunishi kerak. "Tayyor shablonlar" unga mos kelmaydi, doimiy ravishda o'z intellektual darajasini oshirish muhimdir. "Komplekslar" va psixologik to'siqlardan xalos bo'lgan o'qituvchi innovatsion o'zgarishlarning to'laqonli ishtirokchisi bo'lishga tayyor.

Ta'limdagi innovatsiyalar bir necha tarkibiy qismlardan iborat tizimni nazarda tutadi:

- o‘quv maqsadlari;
- ta’lim mazmuni;
- motivatsiya va o‘qitish vositalari;
- jarayon ishtirokchilari (talabalar, o‘qituvchilar);
- ishlash natijalari.

Bugungi kunda ingliz tilini o‘qitishda turli xil yondashuv va metodikalar qo‘llaniladi. Quyida eng samarali deb hisoblangan metodlar keltirilgan.

#### 1. Kommunikativ yondashuv (Communicative Language Teaching – CLT)

Asosiy xususiyatlari:

O‘quvchilarning tilni haqiqiy hayotiy vaziyatlarda ishlatishga yo‘naltirilishi.

Grammatikani o‘rganishdan ko‘ra, so‘zlashuv va muloqotga e’tibor qaratish.

O‘quvchilarning faol ishtirokini rag‘batlantirish.

Afzalliklari:

Talabalar muloqot qilish ko‘nikmalarini tezroq rivojlantiradilar.

Darslar interaktiv va qiziqarli bo‘ladi.

#### 2. Task-Based Learning (TBL) – Vazifa asosida o‘qitish

Asosiy xususiyatlari:

O‘quvchilar real hayotga asoslangan vazifalarni bajarish orqali tilni o‘rganadilar.

O‘qituvchi nazariy tushuntirishdan ko‘ra, o‘quvchilarni faol mashg‘ulotlarga jalb qiladi.

Talabalar erkin fikrlashga o‘rgatiladi.

Afzalliklari:

O‘quvchilarning ijodiy fikrlashi va mustaqil ishlash qobiliyati rivojlanadi.

Yangi til birliklarini amaliyotda qo‘llash imkoniyati yaratiladi.

#### 3. Flipped Classroom (Ag‘darilgan sinf) usuli

Asosiy xususiyatlari:

Darsda nazariy ma’lumotlar emas, balki amaliy mashg‘ulotlar o‘tiladi.

Talabalar uyda video darslar yoki o‘quv materiallarini o‘rganadilar, darsda esa faqatgina amaliy mashg‘ulotlar bilan shug‘ullanadilar.

Afzalliklari:

O‘quvchilar mustaqil ravishda bilim olishga o‘rgatiladi.

Dars vaqti ko‘proq muloqot va muhokamalarga ajratiladi.

Ingliz tilini o‘qitishda zamonaviy texnologiyalardan foydalanish

☐ Onlayn ta’lim platformalari – Duolingo, Coursera, edX kabi ilovalar yordamida o‘quvchilar o‘z bilimlarini mustaqil rivojlantirishlari mumkin.

☐ Virtual reallik (VR) va sun’iy intellekt (AI) – O‘quvchilarga ingliz tilida muloqot qilish imkoniyatini yaratadi.

☐ Mobil ilovalar va interaktiv darsliklar – Smartfon va planshetlar orqali o‘quv jarayonini qulaylashtiradi.

#### XULOSA

Zamonaviy metodikalar ingliz tilini o‘rganish jarayonini tezlashtirish, samaradorligini oshirish va o‘quvchilarni qiziqtirish uchun muhim ahamiyatga ega. Har bir metodning o‘ziga

xos jihatlari bor va ularni o‘quvchilar ehtiyojlariga qarab tanlash lozim. Innovatsion texnologiyalar va ilg‘or pedagogik yondashuvlardan foydalanish o‘quvchilarning ingliz tilini o‘zlashtirishiga sezilarli darajada yordam beradi. Xulosa o‘rnida shuni ta’kidlash joizki, Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari bolalar bog‘chalari, maktablar, akademiyalar, universitetlarda odatiy holga aylandi.

Jamiyatning jadal rivojlanishi ta’lim jarayonining texnologiyalari va usullarini o‘zgartirish zarurligini taqozo etmoqda. Ta’lim muassasalarining bitiruvchilari o‘zgaruvchan zamonaviy tendentsiyalarga tayyor bo‘lishi kerak. Shu bois ta’limda individual yondashuv, harakatchanlik va masofaviylikka yo’naltirilgan texnologiyalarni joriy etish zarur va muqarrar ko‘rinadi.

#### FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. M. Xoldorova, N. Fayziyeva, F. Rixsittilayeva. “CHET TILINI O‘QITISHDA YORDAMCHI VOSITALARDAN FOYDALANISH”. Toshkent: Nizomiy nomidagi TDPU.

2. Bekmuratova U. B. “Ingliz tilini o‘qitishda innovatsion texnologiyalardan foydalanish” mavzusida referat. Toshkent — 2012 yil O‘ra6oe6a, M. P. Chet tilini o‘qitishda zamonaviy innovatsion texnologiyalaridan foydalanish va uning samaradorligi;

3. Minamatov, Y. E. U. (2021). APPLICATION OF MODULAR TEACHING TECHNOLOGY IN TECHNOLOGY. Scientific progress, 2(8), 911-913.

4. Okhunov, M., & Minamatov, Y. (2021). Application of Innovative Projects in Information Systems. European Journal of Life Safety and Stability (2660-9630), 11, 167-168.

5. Nodira A. Mukhitdinova. (2025). Trends of Digital Technologies in the Development of Professional Competence of Civil Servants. Best Journal of Innovation in Science, Research and Development, 4(2), 20–24. Retrieved from <https://www.bjisrd.com/index.php/bjisrd/article/view/3081>

6. Mukhitdinova, N. A. (2023). The Importance of Implementing Digitalization into Educational System and its Impact on the Development of Teaching Process. Best Journal of Innovation in Science. Research for Development, 2(7), 27-32.